

Razstava učil v Ljubljani.

(Dalje.)

10. Dolenje in Gorenje Avstrijsko. Zemljevid Avstro-ogrske monarhije. Rothang: Šolski nastenski zemljevid avstrijskih alpskih dežel. Deželna grba. Slike: Hölzel, Dunaj, Dunav pri Dunaju. Langl, Stolna cerkev sv. Štefana. Votivna cerkev. Pichler, Cesarski dvorec in ljudski vrt. Schönbrunn. Gerasch, Gmunden, Semernik. Hadmarja Kuenrinškega ujamejo vojaki Friderika II. Bojevitega. Vojvoda Rudolf IV. si ogleda stavbo stolne cerkve sv. Štefana. Obleganje Dunaja l. 1683. Dunav pri Dunaju. Dunav od Pasave do Dunaja. Dunavski ribič. Dunavska dolina. Stereoskopske slike: Dunaj, sv. Štefana cerkev od zunaj in znotraj, mestna hiša, Prater, Dunaj z Dunavom. Linc. — Vinarstvo. Jabolkovec (cider). Svilen tkanina (šali). Pivo. Izdelovanje stekla. Pottendorf — podelovanje bombaža. Pridelovanje gorčice (Krems). Železnina (kose, srpi, orožje). Železolivnica. Premog. Kamena in varjena sol.

11. Tirolsko in Solnograško. Rothang: Šolski nastenski zemljevid avstrijskih Alpskih dežel. Deželni grb tirolski. Deželni grb solnograški. Slike: Inomost, Umlauf, Tirolec, narodna noša. Andrej Hofer. Hölzel, Ortler. Solnograd. Razglednice. Stereoskopske slike: Inomost, Ortler, Wildbach-Gastein, Hallein. — Divja koza. Sviloreja. Južno sadje. Železo. Baker. Sol. Soline. Volnenina. Loden. Bombaževina. Svilenina. Leseni izdelki — razpelo.

12. Češko, Moravsko in Šlesko. Rothang: Šolski nastenski zemljevid Sudetskih dežel. Češki, Moravski in Šleski grb. Slike: Praga, Krušne ali Rudne gore, Krkonoši, pragozd v Češkem lesu, Opava, Čehi, Nemci. Razglednice. — Granati. Železo in železni izdelki. Pesa. Sladkor. Hmelj. Pivo. Lan. Trlica. Greben za mikanje prediva. Kolovrat. Preja. Statve. Platno. Volna. Sukno. Posoda iz porcelana in železa. — Laurenčič: Oesterreich in Wort und Bild.

13. Galicija in Bukovina. Zemljevid Avstro-ogrske monarhije. Slike: Lvov, Črnovice, Vjelička, soline, Poljak, Rusin, Rumun; rjavi medved, volk, divji prešič, bukev. Razglednice. Kamena sol. Petrolej. Rž. Žganje. — Laurenčič: Oesterreich in Wort und Bild.

14. Ogrsko. Zemljevid Avstro-ogrske monarhije. Rothang: Šolski nastenski zemljevid avstrijskih Alpskih dežel. Ogrski grb. Slike: Budim-Pešta, Morska oka — plesi, Madjari, Slovaki, erdeljski Nemci, Rusini, Rumuni, Hrvati, Srbi, ogrski cigani. Gerasch: Arpad zasede Ogrsko. Smrt Friderika II. Bojevitega. Bitka pri Mohaču in smrt kralja Ludovika II. Siget, Nikolaj Zrinjski. Zveri v Karpatih (rjavi medved, volk, divji prešič). Razglednice. Rudnine in kovine v Karpatih (sol, petrolej, baker, železo, premog.) Banaška pšenica. Moka iz banaške pšenice. Hmelj. Tobak. Smodke. Vinograd. Grozdje. Brenta. Vino. Rogovi ogrskih volov. Usnje. Papricirana slanina. Zvezan lonec. Zakrpana ponev. Mišnica. Laurenčič: Oesterreich in Wort und Bild.

15. Bosna in Hercegovina. Zemljevid Avstro-ogrske monarhije. Bosenske narodne noše (bosenski tipi). Umlauf: Bošnjaki. Sarajevo, Mostar, Travnik, Jajce itd. Slike iz vojske v Bosni in Hercegovini. Bitka pri Jajcu. Turška zastavica, zaplenjena v bitki pri Jajcu. Razna oprava in zlate vezanine: blazina, brisače, prti, čurdija, pas s handžarjem, opanke, fes, svilen tkanina, gumbi iz turškega denarja. Mlin za kavo. Čaše za kavo. Čibuk. Limona (drevo). Tobačna

rastlina. Slive in slivovec. Granatovo jabolko. Lešniki in mandlji. Bombaž. Guberjev vrec.

16. Dodatki k zgodovini. Naš cesar. Cesarski orel. Sv. Ciril in Metod. Babenberžani. Rudolf Habsburški. Gutenberg. Maksimilijan I. Herbart in Andrej Turjaški. Princ Evgen. Marija Terezija. Jožef II. Lavdon. Radecki. A. M. Slomšek. Fr. Erjavec.

A. Zemljepisje za VI.—VIII. razred.

1. Nemčija. Kiepert: Nastenski zemljevid Srednje Evrope. Slike: sipine, stolna cerkev v Strassburgu, stolna cerkev v Kolinu, Dunav od Pasave do Regensburga, Zugspitze, mavzolej pri Bingnu. Razglednice. Stereoskopske slike: Železo in jantar. Mozelsko vino. Bavarsko pivo. Norimberške igrače. Svila iz Krefelda. Prtenine iz Šlezije. Izdelovanje stekla, papirja in porcelana.

2. Švica. Rothang: Šolski nastenski zemljevid avstrijskih Alpskih dežel. Slike: Bern, Ženeva, Curih in Curiško jezero, Bernske alpe, železnica čez Sv. Gothard, grad Habsburg, cesta čez Sv. Gothard, Renov slap pri Schaffhausnu, planšarske kočje, sirarnice. Slika iz Curiha. Razglednice.

3. Dansko. Nastenski zemljevid Evrope. Mrož. Divja gos. Ogrščica. Jantar. Tkanine (platnene in bombaževne).

4. Nizozemsko. — Belgija. Nastenski zemljevid srednje Evrope. Razglednice. Cvetlične čebulice, prtenina, bombaževina, volnenina.

5. Francija. Nastenski zemljevid Evrope. Slike in razglednice. Montblanc, Nizza, Riviera. Žito in južno sadje. Rudnine.

6. Anglija. Slike: London, Edinburgh itd. Razglednice.

7. Španija. Slika: Kolumb v Palosu. Rastline. Rudnine.

8. Portugalsko. Lisabon. Ovca merinos. Rastline. Živali. Rudnine.

9. Italija. Nastenski zemljevid Evrope. Slike vseh večjih mest. Pokrajinske slike. Razglednice. Južno sadje, žveplo, svinec, korale, gobe. Svilni prelec in svila. Marmor.

(Dalje.)

Sovražnik človeštva.

Kako vplivaj šola na mladino, da se obvaruje navade pijančevanja in da se jo uveri o kvarljivosti alkoholizma.

Spisal Armin Gradišnik.

Upijanljive pijače — žganje, vino, pivo — so že povzročile človeštvu neizmerno gorje, ali na drugi strani so že ublažile marsikomu nenavaden telesni napor ali skelečo duševno boleost. Tako modrujejo nekateri veččaki-zdravniki. A drugi strokovnjaki kar naravnost odrekajo alkoholu vsako zdravilno moč.

Veliki angleški državnik W. Gladstone pravi: »Alkohol opustoši več nego kuga, lakota in vojna.«

Če hoče učitelj s svojim vplivom in delovanjem v ljudski šoli uspešno nastopiti proti alkoholizmu, potem mu je pred vsem spoznati bistvo in moč alkohola. V ta namen naj stopi v dotiko s kakim društvom abstinentov ter si po njega moči nabavi v to stroko spadajočih literarnih del. Taka društva nam radovoljno in brezplačno nudijo sredstev.

Dejstvo je, da prihaja sila alkoholizma dandanes čim jačja, a da ta sila tudi učinkuje mnogostranski odpor. Dokaz temu: ustanovitev obilih abstinenčnih društev, priredba kongresov in predavanj proti alkoholu. Temu dokaz pa je tudi

velik napor učne uprave, da pridobi in navdušuje šolo za boj napram pijančevanju.

Alkohol je strup. No, tudi strupi se uporabljajo kot zdravila. Zato more spreten zdravnik ta lek uspešno rabiti, zlasti pri hipnem pojemanju telesnih moči. A trajnega učinka alkohol nima, ker je ravno narkotičen strup in tak le slabi. In tudi v fiziološkem pogledu je alkohol le jako opasno dražilo. Alkohol človeškemu truplu ne dovaja toplote, on ne pospešuje mišične delavnosti. To je po večjih fizijologih že davno dokazano!

Alkohol vzroči s časom — kakor je pač mera uživanja — v človeškem organizmu kronično otrovanje. To otrovanje skrajša življensko moč ter je često vzrok smrti. V tem se pojavlja alkoholizem. Na Ruskem n. pr. 34% samomorilcev vzročuje alkoholizem. Alkoholizem je izvor raznim človeškim boleznim kakor: srčnim hibam (otolščenju), izprinenju jeter in želodca, mnogim bolestim živčevja. Večina umobolnih je takih, ki so bili alkoholiki.

Alkohol dela vsestransko pogibeljno. Vsak pijanec je bil izprva tudi le zmeren pivce. Pije pa se iz navade in — posnemanja. Navada pa je železna klada.

Pijančevanje, t. j. nadmerno použivanje opojnin, uniči društveno življenje, družinsko imetje; ono odtuji otroke srcu staršev, provzroča blaznost! Koliko nesreč pri prometnem in industrijskem življenju ima svoj izvor v pijančevanju! Ono je glavni vir tako rapidno naraščajočemu obubožanju raznih slojev, zlasti kmetiškega in delavskega.

Statistika nam najbolje kaže, da je ravno alkoholizem v ozkem skladu z raznoterimi hudodelstvi. Brezmerno pijančevanje je često edini vzrok težkih in lahkih telesnih poškodb, umorov, pobojev, požiganja i. dr. Tudi razna huda dejstva glede npravnosti, osobito skrivne oskrumbe, se dogajajo v pijanosti. V Nemčiji n. pr. — v tej državi »der edlen Sitte und Gottesfurcht« — dovaja alkohol povprečno slednje leto do 150.000 ljudi pred sodni stol. Leta 1876. so med 33.000 ujetniki dognali, da jih ni bilo nič manj nego 13.700 notoričnih pijancev! — Tudi našo Avstrijo tozadevna statistika kaj nemilo tiplje . . . L. 1876. so učinili otroci pod 14. letom 352 zlodejstev, a l. 1884. celo 5971. Čeravno se vobče število hudodelstev od leta do leta manjša, pa se je vendar število sodnijsko obsojenih hudodelcev od 325.440 v l. 1867. zvišalo na 576.166 v l. 1889! Izmed teh slučajev je bilo takih, ki so se zvršili v pijanosti: l. 1876. — 44.383, a 1889. l. 63.287. — V Galiciji in Bukovini — tu imajo poseben zakon proti pijančevanju — je bilo 20.846 ljudi leta 1889. kaznovanih zaradi nadmerne pijanosti. Mislim, da iz le-teh podatkov se že uvidi, kako grozno kvaro nam nareja alkohol v moralnem in intelektualnem oziru!

Kar se tiče materialne škode, ki jo provzročuje zauživanje opojnin, naj govori le par števil!

V Avstriji se je l. 1894. plačalo:

davka za žganje	33.00 milijonov gld.;
» » vino in mošt	5.20 » »
» » pivo	30.33 » »
Skupaj	68.53 milijonov gld.

ali 139.06 milijonov kron in to pri prebivalstvu od ne čisto 24 milijonov ljudi! Ta zgled sam kaže jasno dovolj, kako grozno globoko se je že zajedel alkohol v materialni mozeg našega ljudstva.

Država sama je tu poklicana v prvi vrsti, da odpomore. Ona naj bi skrbela, da se:

- a) osnujejo ubogim slojem zdrava bivališča;
- b) oživotvorijo ljudske kuhinje;
- c) nizko obdačijo: kava, čaj, kakao.
- d) spravijo žrtve alkoholizma v zavode za ozdravljenje;
- e) skrbi za udobnosti treznim;
- f) pokupi vse koncesije in zmanjša število žganjarn, ozir. poslednje povsem odpravi;
- g) pospešuje snovitev društev abstinentov in
- g) izda zakon zoper pijance, kakršen je deloma že uveden v Galiciji in Bukovini.

Zle posledice alkoholizma vidimo tudi na otrokih. Otroci, katerih starši so alkoholisti, so navadno slaboumni. Žal, da mnogokrat pridejo celo otroci, ki sami pijo žganje, v šolo ter niso tako za nobeno duševno delo. Govoril sem s koroškimi kolegi, ki so mi pravili, da učenci kar žganico seboj v šolo prineso, ker jim jo dajejo starši namesto druge hrane. Da, na Koroškem celo dojenice zalivajo z žganjem, da so potem — bolj mirni. Seveda se slične prikazni vidijo drugod, tudi pri nas. Posebno v industrijskih krajih, v krajih, kjer so rudokopi — to vem iz lastne izkušnje, zakaj več let sem učiteljeval v veliki industrijski občini, v Trbovljah — tam dokaj grasira alkoholizem med mladino, tudi med — šolsko.

Bojevati se proti tako v vseh slojih razširjeni razvadi, kakor je pijančevanje, ni lahka stvar. A čim težavnejša naloga, tem bolj nas zadovoljuje uspeh; in če je ta tudi le. neznat. V svesti si tega bo tudi učitelj marno in trajno v šoli uporabljal vse in ob vsaki priliki, karkoli bi moglo kaj pripomoči k omejitvi — alkoholizma. (Konec.)

Priznanja in zaupnice.

XI.

Učiteljstvo iz okraja ljubljanske okolice odobrava odločni korak svojih treh delegatov ob IV. deželni skupščini v Ljubljani, ker je vsak po svojih najboljših močeh izkušal koristiti učiteljskim zahtevam.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Pedagoško društvo v Krškem je postavilo rajnemu nadučitelju Ignaciju Resmanu na leskovškem pokopališču spominek. Ob tej priliki vabi vse bližnje kolegije in kolege k odkritju, ki se vrši v ponedeljek, dne 20. novembra t. l. ob 3. uri popoldan. Po odkritju je občni zbor »Pedagoškega društva« v gostilni pri Maroltu. Odbor.

Štajersko.

Gornjegrajsko učiteljsko društvo zboruje v nedeljo, dne 19. t. m. v Ksaveriju ob 11. uri dopoldne. Vzporod: 1. Nagovor predsednikov. 2. Dopisi. 3. »Lehrerbundovo« zborovanje. Poroča g. Praprotnik. 4. Lepopisje po Levcu. Razpravlja g. Kelc. 5. Poročilo o družbenem delovanju. a. tajnikovo b. blagajnikovo. 6. Volitve novega odbora. 7. Slučajnosti. Ker je to letno glavno zborovanje, je pričakovati popolne udeležbe. Gostje so dobro došli! Glede kosila je naluč. Terčaku par dni prej javiti. Odbor.

Savinsko učiteljsko društvo zboruje 19. t. m. v Braslovčah ob 2. popoldne z določenim dnevnim redom. — Ob 1/2. se vrše pevske vaje; zato naj prinese s seboj vsak društvenik oba zvezka Mohorjeve pesmarice. Pele se bodo št. 58. in 62. iz prvega in 38. in 48. iz drugega zvezka.

Ob 3. ima sav. čebelarstvo društvo svoj občni zbor.

Anton Farčnik, predsednik.